

RIKSADVOKATEN

Fiskeri- og kystdepartementet
Postboks 8118 Dep
0032 Oslo

FISKERI- OG
KYSTDEPARTEMENTET

07.11.2005

SAKSNR.
ARKIV

2004/108-76
324.0

REF.:

VÅR REF.:

Ra 05 – 390 JKØ/amo

DATO:

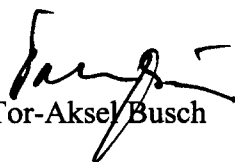
03.11.05

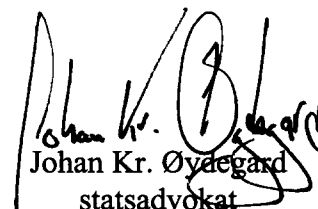
FORSLAG OM INNDRAGINGSREGEL I LOV OM OMSETNING AV RÅFISK AV 14. DESEMBER 1951 NR. 3

Det vises til møte 8. mai 2005 med daværende fiskeri- og kystminister Svein Ludvigsen hvor spørsmålet om å innføre en egen hjemmel for inndragning i råfiskloven med mer ble drøftet. Etter møtet ble førstestatsadvokat Lars Fause ved Troms og Finnmark statsadvokatembeter herfra gitt i oppdrag å utrede behovet for en slik bestemmelse og utforme et forslag til lovbestemmelse. Det har dessverre ikke latt seg gjøre å komme tilbake til saken på et tidligere tidspunkt.

Vedlagt følger utredningen fra førstestatsadvokat Fause med forslag til ny bestemmelse om inndragning i råfiskloven. Utkastet er utarbeidet over samme lest som bestemmelsen i § 54 i saltvannsfiskekloven av 2. jni 1983 nr. 40. Riksadvokaten har gjennomgått utredningen, og stiller seg bak forslaget til lovbestemmelse og hovedtrekkene i den begrunnelse som er gitt i utredningen.

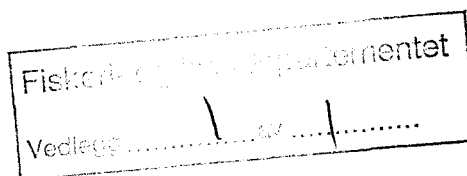
For ordens skyld bemerkes at sitatet fra Ot.prp. nr. 92 (2001 – 2002) på side 7 i utredningen er hentet fra kapittel 5.2.2 i proposisjonen.

Tor-Aksel Busch

Johan Kr. Øydegård
statsadvokat

Vedlegg

Gjenpart: Førstestatsadvokat Lars Fause, Troms og Finnmark statsadvokatembeter

TROMS OG FINNMARK STATSADVOKATEMBETER

Riksadvokaten
postboks 8002 Dep
0030 Oslo

Deres ref.:

Vår ref.:
216/2005LF

Dato:
20. juni 2005

FORSLAG OM ENDRING AV LOV OM OMSETNING AV RÅFISK AV 14. DESEMBER NR 3 AV 1951

Det vises til møte med Fiskeri og kystminister Svein Ludvigsen den 8. mai 2005 og til etterfølgende møte ved Riksadvokatembetet. Undertegnede ble av assisterende riksadvokat Hans-Petter Jahre gitt i oppgave å vurdere om Lov om omsetning av råfisk av 14. desember nr. 3 av 1951 (råfiskloven) bør endres.

1. Bakgrunn:

Fiskerinæringen er landets nest størst eksportnæring og er slik av vital betydning for bosettingsmønsteret langs kysten. For å sikre en bærekraftig utvikling er fiskerinæringen gjenstand for omfattende reguleringer gjennom lover, forskrifter og andre pålegg. Flere av disse reglene har som formål å sikre at uttaket av ressurser til enhver tid kan kontrolleres og at reguleringsbestemmelser blir fulgt.

Når det gjelder de tradisjonelle fiskeriene, har en å gjøre med en fornybar naturressurs som ikke er underlagt privat eiendomsrett. Det offentlige har derfor et særskilt ansvar for å påse at denne ressursen utnyttes på en måte som gir et optimalt langtidsutbytte. For å nå dette målet, er det nødvendig med effektivt og kompetent forvaltnings- og kontrollapparat som er organisert slik at det på landsbasis kan ivareta fiskerinæringen på best mulig måte¹. Disse oppgavene er lagt til Fiskeridirektoratet og Kystvakten.

Alle de viktigste fiskeslag er kvoteregulert og begrensede kvoter er fastsatt for alle fartøygrupper og størrelser. Både den totale fangstkapasiteten i fiskeflåten og fangstkapasiteten for de enkelte fartøygrupper er større enn de fastsatte kvoter. I de senere år har ressursgrunnlaget i havet blitt dårligere, samtidig som fiskeflåtens samlede fangstkapasitet stort sett er uforandret. Mindre mengder levert fangst har også medført et forholdsvis høyt prisnivå på fisk. Nevnte faktorer ser dessverre ut til medføre økt motivasjon hos enkelte til å omgå regelverket i egen vinnings hensikt, hvilket gjenspeiles av at antallet anmeldelser for fiskerikriminalitet i flere år har vist stigende tendens. I 2002 gikk imidlertid antallet anmeldelser ned, en utvikling som fortsatte i 2003. En av årsakene til dette antas å være påtalemyndighetens økte prioritering av fiskerisakene.

¹ Kilde: Fiskeridirektoratets nettsider.

Det tas hvert år store verdier opp fra havet samtidig som kontrollaktiviteten er forholdsvis beskeden. Til illustrasjon kan nevnes at det i 2000 ble foretatt ca. 252.000 landinger av fangst bare i Nord-Norge. I følge Norges Råfisklag utgjorde førstehåndsverdien av dette ca. 7,1 milliarder norske kroner². Bare om lag 1 % av landingene ble kontrollert³.

Muligheten for store økonomiske gevinster ved å bryte regelverket, konkurransefordelene dette kan gi i forhold til den lovlydige fisker, den generelt lave oppdagelsesrisiko, den omstendighet at overtredelsene ofte er av alvorlig art i tillegg til at fiskerikriminalitet er skadelig for fiskeriforvaltningen, medfører at det stilles høye krav og forventinger til politiet og påtalemyndighetens arbeid med de anmeldelser som inngis til behandling.

Politiets håndtering av fiskerisakene er også viet til dels stor oppmerksomhet fra andre fiskerinasjoner slik som Russland og Island. Det har særlig vært rettet kritikk mot at Norge reagerer strengere mot utenlandske fartøy enn mot våre egne. Troms og Finnmark statsadvokatembeter har tatt disse signalene alvorlig og herunder gjentatt presisert at påtalemyndigheten plikter å behandle like tilfeller likt.

De sentrale lovbestemmelsene på dette området er lov om omsetning av råfisk av 14. desember nr. 3 1951 (råfiskloven), lov om saltvannsfiske av 3. juni 1983 nr. 40 (saltvannsfiske-loven), lov om Norges økonomiske sone (soneloven) og lov om kystvakten av 13. juni 1997 nr. 42 (kystvaktloven).

Ved overtredelse av straffebestemmelser i nevnte lover blir det normalt reagert med bøter og inndragning. Ved gjentatt og/eller alvorlig og omfattende overtredelser har det også vært reagert med fengselstraff i tillegg til bot og inndragning. Foretaksstraff har kun vært benyttet i noen få tilfeller.

Anmeldelsesstatistikken for fiskerisakene i Nord-Norge er som følger:

Anmelder	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
KV-Nord	31 (18)	37 (12)	16 (11)	28 (10)	45 (28)	38 (15)	40 (14)	34 (16)	23 (9)	33 (14)
Nordland	65	38	34	22	21	50	74	76	17	39
Troms	37	25	20	29	18	37	43	24	6	26
Finnmark	-	-	-	-	11	34	31	31	15	12
Totalt:	133	100	70	79	95	159	188	165	61	110

Kommentarer:

- Statistikken bygger på tall fra Fiskeridirektoratet og KV-Nord.
- Fiskeridirektoratet i Troms og Finnmark ble omorganisert fra ett til to regionkontor i 1999.
- Oppbringelser av fartøy er oppgitt i parentes.
- Hver anmeldelse kan inneholde flere siktelsespunkter og flere anmeldte personer/foretak/rettssubjekt. Politiets STRASAK-tall vil følgelig gi uttrykk for andre tall enn denne statistikken.
- Et sted rundt 70 % av alle anmeldelsene gjelder manglefull eller unnlatt føring av fangstdagbok og landingsseddel.

2. Kort om kvoterapporteringssystemet

Grunnlaget for kvoterapporteringssystemet og kvotekontrollen for norske fartøy er fangstdagbøkene til fiskefartøyene samt landingssedler utferdiget av fisker og fiskekjøper. Den tradisjonelle kvotekontrollen består i å kontrollere fartøyenes fangstdagbøker mot

² Kilde: Norges Råfisklag.

³ Kilde: Fiskeridirektoratet.

fartøyenes landingssedler. Dette kan igjen kontrolleres mot hva Fiskeridirektoratets inspektører avdekker ved kontrollveing av landet fangst.

Norske fartøyers plikt til å føre korrekt fangst i fangstdagboken følger av forskrift om oppgaveplikt for fiske- og fangstfartøy av 26. juli 1991 med senere endringer §§ 4 og 5, jf. saltvannsfiskeloven § 9. Viktigheten av å føre fangstdagboken sett i forhold til de kontrollhensyn som ligger bak det aktuelle regelverket er flere ganger fremhevet av Høyesterett, se Rt. 1983 side 41, 1991 side 993, 1991 side 1261, 1993 side 1347, 1994 side 1607, 1995 side 885 og 2002 side 1063.

Ved landing av fisk har fisker og fiskekjøper plikt til å gi landingsopplysninger, plikt til å veie all fisk som landes og deretter plikt til føre korrekte opplysninger om landet fangst på landingsseddel, jf. forskrift om opplysningsplikt ved landing om omsetning av fisk av 22. januar 2003 med senere endringer §§ 4 flg., jf. saltvannsfiskeloven §§ 4, 9 og 9 a samt råfiskloven § 7. Den som lander fangsten, mottaker og kjøper er ansvarlige for at landingsseddel, jf. forskriften § 6, er korrekt utfylt og at opplysningene er riktige, se § 9. Landingsseddel skal oversendes vedkommende salgslag umiddelbart etter utfylling, se § 6 siste ledd. Høyesterett har i to avgjørelser fremholdt viktigheten av klare og strenge regler forbundet med utferdigelse av landingssedler for å sikre at kvotereguleringer blir overholdt, se Rt. 1994 side 1139 og 1995 side 1901.

Kvoteregningen skjer på grunnlag det fangstkvantum som er rapportert i landingsseddelen. Landingsseddelen sendes fra fiskekjøper/mottak til vedkommende salgslag som igjen rapporterer videre til Fiskeridirektoratet i Bergen. Fiskeridirektoratet fører deretter kvoteregnskap.

Det følger av dette at unnlatt eller mangelfull føring av landet fangst på landingsseddel medfører en tilsvarende unnlatt eller mangelfull avregning i Fiskeridirektoratets kvoteregnskap – som igjen medfører at kvoten til det enkelte fartøy eller grupper av fartøy ikke blir belastet tilsvarende. Vedkommende fartøy kan følgelig gå ut på feltet og fange et tilsvarende kvantum fisk på nytt. Både fisker og fiskekjøper kan ha betydelig økonomisk vinning av en slik fremgangsmåte idet mengden omsatt fisk blir større enn den ellers ville vært. Høyesterett har om dette uttalt at *"det er viktig at det ikke skjer brudd på kvotereguleringene, hvor for øvrig både selger og kjøper av økonomiske grunner kan ha sammenfallende interesser i å overse slike brudd"*, jf. Rt. 1994 side 1137, særlig side 1139.

Så vel påtalemyndigheten som Fiskeridirektoratet antar det hvert år omsettes store kvantum fisk som ikke blir ført på sluttседdel og slik heller ikke blir belastet fartøyenes kvoter.

3. Nærmere om inndragning:

Troms og Finnmark statsadvokatembeter ser det som en viktig oppgave å sørge for effektiv saksbehandling og adekvate straffereaksjoner i fiskerisakene. Det har herunder vært en målsetning å bevirke at like tilfeller behandles likt samt at straffbare handlinger ikke skal lønne seg. Mens reaksjon mot skipper eller daglig leder ved fiskemottak tradisjonelt har blitt fastsatt til bøter varierende fra fem til femti tusen kroner, har inndragningen mot landanlegg og rederi variert fra noen titalls tusen opp til flere millioner kroner. Troms og Finnmark statsadvokatembeter antar at et strengt og adekvat inndragningsnivå i fiskerisakene er det straffeprosessuelle virkemiddel som har hatt størst almenpreventiv effekt i forhold til fiskerikriminalitet. Statsadvokatene har følgelig satt særlig fokus på utmålingen av inndragning mot landanlegg og rederi både i forhold til prioritering og håndtering av enkeltsaker samt i forhold til fagledelsen av politiet.

a) Inndragning mot fartøy og rederi

Inndragning mot fartøy og rederi foretas med hjemmel i saltvannsfiskeoven § 54 og soneloven § 9. Bestemmelsene er likelydende og gir en mer vidtgående adgang til å foreta inndragning enn straffelovens alminnelige inndragningsbestemmelser i §§ 34 og 35.

Etter saltvannsfiskeoven § 54 kan det ved overtredelse av bestemmelser i eller i medhold av denne lov inndras fartøy som er brukt ved overtredelsen, og tilbehør, fangst og redskap som er om bord, uansett hvem som er eier. Istedenfor tingen kan verdien helt eller delvis inndras hos den skyldige eller hos den han har handlet på vegne av eller hos eieren... Når lovlig og ulovlig fangst er blandet sammen, kan hele fangsten inndras

Det kreves ikke at det kan føres bevis for at det foreligger utbytte av en straffbar handling. Også ved rene formalovertredelser av saltvannsfiskeoven med tilhørende forskrifter kan inndragning skje. Høyesterett har i Rt. 1991 side 1261, 1993 side 1347 og 2002 side 1063 uttalt at inndragning som hovedregel skal foretas selv om overtredelsen ikke er utført med sikte på ulovlig gevinst og selv om dette ikke var en mulig følge av overtredelsen.

Ved manglende eller unnlatt føring av fangst i fangstdagbok har det ofte vært reagert med inndragning av den underrapporterte fangstens verdi tillagt delvis verdi av fartøy, redskap og annen fangst om bord, jf. Rt. 2002 side 1063:

”Unnlatt føring av fangstdagbok i seg selv er et alvorlig forhold, i betraktning av den sentrale rollen dette regelverket spiller i ressurskontrollen. Det vil regelmessig være grunn til reagere med en ikke ubetydelig inndragning overfor rederiet, også i tilfeller der det i utgangspunktet dreier seg om lovlig fiske og det heller ikke er noe konkret grunnlag for mistanke om en planlagt skjult omsetning av fangsten... Jeg legger til at hvis det var foretatt et ulovlig fiske – eksempelvis fordi fartøyet ikke hadde den nødvendige kvote eller fordi det var fisket i et ulovlig område – ville det vært oppnådd et ulovlig utbytte, og i tillegg ville fartøy og redskap vært ulovlig benyttet. Dette tilsier at inndragningsbeløpet i slike tilfeller ofte bør settes høyere.”

Inndragningen er en sammensatt prosess hvor flere momenter spiller inn. Som hovedregel er det imidlertid slik at inndragningen når det gjelder overtredelse av regler om føring av forenklet fangstdagbok (fartøy mellom 13 og 21 meter) normalt blir satt lik den underrapporterte fangstens verdi, jf. nevnte avgjørelse i Rt. 2002 s 383. Inndragning ved overtredelse av regler om fangstdagbok (fartøy over 13 meter) settes som hovedregel lik verdien av den underrapporterte fangsten, tillagt delvis verdi av fartøy og redskap. En ”tommelfingerregel” tilsier at det skal foretas inndragning av et sted rundt halvannen ganger verdien av den underrapporterte fangst, sml. LH-2004-17287, LH-1994-00330, RG 1996 s. 1168 og Hålogaland lagmannsretts dom av 14. mai 1996 (ikke publisert).

Troms og Finnmark statsadvokatembeter legger til grunn at den samme utmålingspraksis i forhold til inndragning vil gjelde dersom fartøyfører foretar unnlatt eller mangelfull føring av landet fangst på landingsseddel. Det vil også i slike tilfeller som hovedregel foretas inndragning tilsvarende fangstens verdi evt. tillagt delvis verdi av fartøy, annen fangst om bord og redskap, sml. foran om dette. Også i slike tilfeller vil inndragningen skje med hjemmel i saltvannsfiskeoven.

b) Inndragning mot landanlegg:

Råfiskloven har ingen egen inndragningshjemmel. En er her henvist til å vurdere inndragning mot fiskemottak/landanlegg etter de alminnelige inndragningshjemler i straffeloven §§ 34 og 35 flg.

Troms og Finnmark statsadvokatembeter la tidligere til grunn at det ved unnlatt eller mangelfull føring av landet fangst på landingsseddel skulle finne sted inndragning hos fiskemottaket/landanlegget etter de samme prinsipper som foran er beskrevet for fiskefartøy.

I Rt. 2004 side 1500 (Solhaug-dommen) slo imidlertid Høyesterett fast at det ikke uten videre er adgang til å foreta inndragning av verdien av fangst som ikke er ført på landingsseddel hos vedkommende fiskekjøper. I forhold til spørsmålet om inndragning ble det lagt til grunn – som nevnt i tiltalens post I - at fiskemottaket ved flere anledninger i perioden 1999 og 2000 hadde ført for lite fisk på bryggesedler eller unnlatt å føre bryggesedler ved leveranser av til sammen 191 tonn fisk, tilsvarende en verdi av ca 2,4 millioner kroner. Hålogaland lagmannsrett domfelte fiskemottaket til å tåle inndragning av bruttoverdien av nevnte førstehåndsomsetning av fisk, med den begrunnelse at hele det ulovlige innbyttet skulle inndras. Høyesterett var imidlertid ikke enig i dette. *”Et grunnvilkår for inndragning med hjemmel i denne bestemmelsen er at det er årsakssammenheng mellom den straffbare handling og den vinning som er oppnådd. Det forhold at fiskemottaket har unnlatt å føre bryggesedler/ sluttsedler ved kjøp av råfisk i første hånd til en samlet verdi som nevnt, innebærer ikke uten videre at det kan skje inndragning i et slikt omfang. Jeg finner grunn til å fremheve at det ikke har vært bevistema for tingrett og lagmannsrett om de ca 190 tonn fisk helt eller delvis har vært fisket ut over de kvoter som er fastsatt. Og fiskemottaket var registrert som førstehåndskjøper, slik at omsetningen som sådan var lovlig”*.

Høyesterett fant dermed at det ikke var grunnlag for å beslutte inndragning i forhold til tiltalens post I.

I forhold til spørsmålet om hva som er å anse som ulovlig fanget fisk vises til Rt-2004-1449 (Falck-dommen). Daglig leder, tre ansatte og en fiskeindustribedrift ble domfelt for omfattende og langvarige brudd på råfisklovens bestemmelser. Den ene hovedgruppen overtredelser omfattet tilfeller hvor fisken ble levert ett år mens brygge- og sluttsedler ble utferdiget neste år. Den andre hovedgruppen omfattet tilfeller hvor brygge- og sluttsedler ble utferdiget mot slutten av ett år, mens fisken ble levert tidlig neste år. Den tredje hovedgruppen omfattet tilfeller hvor det på brygge- og sluttsedler er ført et annet fartøy enn det som faktisk har fisket og levert fisken. Lagmannsretten la til grunn at alle de nevnte overtredelsene var å anse som ulovlig fanget fisk. Høyesterett oppsummerte med at overtredelsene dreide seg om kvoteforskyvning, der brygge- og sluttsedlene ble uriktig utfylt for å tildekke at fangsten ikke hadde skjedd innenfor lovlig kvote eller for å legge forholdene til rette for overskridelse året etter.

Troms og Finnmark statsadvokatembeter legger etter dette til grunn at adgangen til å foreta inndragning mot fiskemottak/landanlegg ved overtredelse av råfiskloven er sterkt begrenset i forhold til tidligere. Inndragning forutsetter nå at det i tillegg kan føres bevis for at fisken er ulovlig fanget.

c) Drøftelse

Troms og Finnmark statsadvokatembeter ser det imidlertid fremdeles slik at dersom det ikke skrives landingsseddel vil fangsten heller ikke bli rapportert videre til Norges Råfisklag som igjen ikke kan rapportere til Fiskeridirektoratet, som igjen ikke kan foreta kvoteavregning. Idet kvoteavregning ikke skjer, vil så vel fisker som fiskekjøper ha mulighet til å fangste og

deretter levere/motta "samme fangstkvantum" på nytt, jf foran om dette. Manglende kvoteavregning gir også Fiskeridirektoratet et uriktig bilde av hvor stor del av kvoten som er oppfisket, hvilket både medfører et tilsvarende overfiske samt uriktig beregningsgrunnlag for fastsettelse av senere års fiskekvoter. Dette kan igjen virke skadelig for Norges internasjonale forpliktelser, særlig i forhold til Russland. Unnlatt eller mangelfull føring av landet fangst på sluttseddel er slik et alvorlig straffbart forhold.

Troms og Finnmark statsadvokatembeter legger etter dette til grunn at unnlatt eller mangelfull føring av landet fangst på landingsseddel er å anse som kvotejuks – også i de tilfeller der fisket skjer innenfor fastsatte kvoter. En finner det uten videre åpenbart at det må reageres med adekvate straffereaksjoner mot denne type overtredelser – både mot fisker/rederi og mot vedkommende fisker/fiskemottak/landanlegg. Dette må gjelde selv om det ikke kan føres bevis for at fisken er ulovlig fanget. Det bør være et bærende prinsipp at fiskeren og fiskemottaket/landanlegget ikke skal sitte igjen med verdien av fangsten dersom de ikke overholder reglene om rapportering av fangst til myndighetene. Straffbare forhold skal ikke kunne lønne seg!

Den rettslige situasjonen er i dag at det ved unnlatt eller mangelfull føring av landet fangst på landingsseddel kan påtalemyndigheten reagere med bot til fiskeren og inndragning mot fiskefartøy/rederi tilsvarende den underrapporterte fangstens verdi tillagt delvis verdi av fartøy, redskap og annen fangst om bord, sml. foran under pkt. 3 a. Også mot fiskekjøperen, som de facto begår samme straffbare handling som fiskeren, kan det reageres med bot. Mot fiskemottak/landanlegg vil det imidlertid regelmessig ikke være adgang til å foreta inndragning overhodet, jf. Rt. 2004 side 1500 (Solhaug). Inndragning kan bare skje i de tilfeller hvor det kan føres bevis for at fisken er ulovlig fanget, sml. foran under pkt. 3 b.

Troms og Finnmark statsadvokatembeter legger til grunn at dette i de aller fleste tilfellene nærmest er en umulig oppgave.

Et eksempel på dagens rettstilstand kan utledes av Lofoten tingretts dom av 23. mai 2005 (Værøy-dommen). Dommen er p.t. ikke rettskraftig. Den eneste straffereaksjonen mot fiskemottaket/landanlegget var at produksjonsformannen ble ilagt en bot på 30.000 kroner. To fiskere – som hadde levert fangst til anlegget, og sammen med anlegget hadde unnlatt å føre fangst på landingssedler – ble ilagt bot med 30.000 kroner og inndragning med 830.000 kroner for fisker A, og bot med 25.000 kroner og inndragning med 750.000 kroner for fisker B. Det må legges til at fiskemottaket/landanlegget ble frifunnet for overtredelse av straffeloven § 317 – heleri. Retten la videre til grunn at tiltalen ikke kunne endres/nedsubsummeres til å omhandle råfiskloven. Troms og Finnmark statsadvokatembeter ser det slik at selv om fiskemottaket/landanlegget hadde blitt domfelt for overtredelse av råfiskloven, ville dommen inntatt til Rt. 2004 side 1500 stengt for påtalemyndighetens påstand om inndragning – idet det ikke var ført bevis for at fisken var ulovlig fanget.

Troms og Finnmark statsadvokatembeter legger etter dette til grunn at dagens rettstilstand er uholdbar og ikke minst særdeles urettferdig i forholdet mellom fiskefartøy/rederi og fiskemottak/landanlegg.

En tilsvarende ulikhet mellom saltvannsfiskeloven og råfiskloven ble drøftet i forbindelse med endringslov nr. 51/2001 – om endring i lov av 3. juni 1983 nr. 40 om saltvannsfisk m.v. og lov av 14. desember 1951 nr. 3 om omsetning av råfisk, se Ot.prp. nr. 92 (2001-2002).

”Overtredelser straffes etter de to respektive lovers straffebestemmelser. For fiskemottakene får råfisklovens straffebestemmelse anvendelse. Når det gjelder fisker, viser arbeidsgruppen til at det er saltvannsfiskeloven som får anvendelse. Dette gir i så fall den konsekvens at samme type overtredelse underlegges ulike strafferamme avhengig av om det er fisker eller fiskemottaker som har begått den... Denne ulikheten er prinsipielt uheldig og bør elimineres.”

Ved endringslov nr. 51/2001 ble strafferammen i saltvannsfiskeloven § 53 og råfiskloven § 9 gjort likelydende.

d) Alternative løsninger forskjellsbehandlingen av rederi og fiskemottak/landanlegg.

Første alternativ er å forsøke utviklet rettspraksis på anvendelse av foretaksstraff mot fiskemottak/landanlegg.

Foretaksstraff etter straffeloven § 48 a og b kan anvendes sammen med bot og inndragning. I forhold til anvendelsesområdet for straffeloven § 48 a og b vises til Johs. Andenæs, alminnelig strafferett, 4. utgave, side 253 følgende. Påtalemyndigheten har tidligere vist tilbakeholdenhet med å anvende nevnte bestemmelser i fiskerisaker, særlig idet bot mot skipper og inndragning mot rederiet har blitt ansett som tilstrekkelige reaksjoner. Hvor det er foretatt gjentatte og/eller grove overtredelser, i tilfeller hvor det ulovlige fisket har medført betydelige fortjenestemuligheter for rederiet og/eller i tilfeller hvor det er særlig viktig å understreke de strafferettslige og preventive momenter i forhold til rederiene, har imidlertid foretaksstraff blitt anvendt i tillegg til bot mot skipper og inndragning mot rederiet. Eksempel på dette er Rt. 1996 s. 624 og 1996 s.1065. I tilfeller hvor det er foretatt oppbringelse av utenlandsk fartøy for eldre straffbare forhold, og hvor det i mellomtiden har mønstret på ny skipper, har det vært praktisk å ilegge foretaket bot med hjemmel i strl. §§ 48 a og b istedenfor å utferdige bot (med de praktiske problemer dette normalt vil medføre) mot skipperen som har mønstret av.

Et eksempel på anvendelse av foretaksstraff mot fiskemottak/landanlegg er Rt. 2004 side 1449 (Falck)

Daglig leder, tre ansatte og en fiskeindustribedrift domfelt for omfattende og langvarige brudd på råfisklovens bestemmelser. Høyesterett oppsummerte med at overtredelsene dreide seg om kvoteforskyvning, der brygge- og sluttsedlene ble uriktig utfylt for å tildekke at fangsten ikke hadde skjedd innenfor lovlig kvote eller for å legge forholdene til rette for overskridelse året etter. Dette har fiskerne hatt fordel av, men også bedriften, som ble tilført mer fisk for bearbeiding og salg enn den ellers ville fått. Omgåelsene kunne også ha virket konkurransevridende i forhold til andre fiskemottak. Førstehåndsverdien av fisken – som omfattet av de straffbare forhold - ble anslått til ca 6,7 millioner. Lagmannsretten hadde lagt til grunn at bedriftens nettofortjeneste var ca 400.000 kroner. På bakgrunn av en rekke lovovertridelser av betydelig omfang, begått over lang tid, ved næringsvirksomhet i fiskeindustrien, ble daglig leder dømt til rettighetstap, jf. strl. § 29 nr. 2, samt fengsel i 6 måneder. Tre ansatte ved samme bedrift ble dømt til bøter på 50.000 kroner hver. Bedriften ble ilagt inndragning med 4,3 millioner kroner, samt foretaksstraff med 700.000 kroner.

Idet Troms og Finnmark statsadvokatembeter ikke kjenner til eksempel på dommer eller forelegg hvor det kun er reagert med foretaksstraff og fiskemottak/landanlegg, og en i tillegg er høyst usikker på hvordan fremtidige saker vil bli vurdert av domstolene, anses ikke anvendelse av foretaksstraff som noen endelig og god løsning på aktuelle problem.

Det andre alternativet kan være å følge de prinsipper som er inntatt i Rt. 2004 side 1500 (Solhaug) også i forhold til fiskefartøy/rederi. Dette vil i klartekst bety at det ikke foretas inndragning mot fiskefartøy/rederi i andre tilfeller enn der det kan bevises at fartøyet har fisket ulovlig. En slik praksis strider imidlertid klart mot dommen i Rt. 2002 side 1063 og anses under enhver omstendighet som helt uaktuell for Troms og Finnmark statsadvokatembeters del. Nærmere drøftelse rundt dette anses overflødig.

Tredje alternativ er å innta en egen bestemmelse om inndragning i råfiskloven.

Spørsmålet om inndragning er ikke berørt i forarbeidene til råfiskloven av 1951, se Ot.prp. nr. 63 (1951) og Inst.O. XX – 1951. Dette spørsmålet er heller ikke berørt i forarbeidene til endringslov nr. 51/2001 – lov om endring i lov av 3. juni 1983 nr. 40 om saltvannsfisk m.v. og lov av 14. desember 1951 nr. 3 om omsetning av råfisk.

Det vises imidlertid forslaget til Havressurslov avgitt 9. juni 2005, kapittel 13.6 – om straffeprosessuell inndragning av fangst, fartøy og utstyr. Det er der gitt en grundig redegjørelse for bakgrunnen til at saltvannsfiskeloven § 54 inneholder en særskilt inndragningsbestemmelse. Det er også gitt en redegjørelse for praktiseringen av saltvannsfiskeloven § 54. Utvalget foreslår at denne særskilte inndragningshjemmelen videreføres i havressursloven, hvilket for øvrig fullt og helt tiltres av Troms og Finnmark statsadvokatembeter.

Troms og Finnmark statsadvokatembeter legger til grunn at det også i forhold til råfiskloven foreligger særlige hensyn som tilsier en særskilt inndragningshjemmel, samt at det er klare behov for en inndragningshjemmel som går lengre enn straffelovens alminnelige bestemmelser, sml. drøftelsen foran.

4. Forslag.

Troms og Finnmark statsadvokatembeter tillater seg å foreslå at det i råfiskloven inntas en egen bestemmelse om inndragning. Ordlyden i denne foreslås utformet i samsvar med den tilsvarende bestemmelsen i saltvannsfiskeloven § 54 og soneloven § 9 – dog slik at fartøybegrepet m.v. må erstattes med begrepene anlegg/eiendom osv.

Forslaget til lovtekst er som følger:

Ved overtredelse av bestemmelser i eller i medhold av denne lov inndras fangst, eiendom, anlegg eller gjenstand som er brukt ved overtredelsen, uansett hvem som er eier. I stedetfor tingen kan verdien helt eller delvis inndras hos den skyldige eller hos den han har handlet på vegne av eller hos eieren. Det kan bestemmes at panterett og andre rettigheter i ting eller eiendom som inndras, helt eller delvis fatter bort. Når lovlig og ulovlig fangst er blandet sammen, kan hele fangsten inndras

Bestemmelsen må utformes slik at det effektivt lar seg gjøre å inndra fangst, fiskemottakets/landanleggets eiendom, bygninger, eiendeler osv. samt fisken som befinner seg ved anlegget, eller hel eller delvis verdi av dette, uansett hvem som står som eier.

Om det ikke kan redegjøres for fisk som befinner seg ved anlegget, eksempelvis idet fiskemottaket/landanlegget ikke har dokumenter eller andre opplysninger om dette, herunder mangler landingssedler, er det naturlig at det inntas en bestemmelse som beskrevet i forslagets siste punktum. Det vises om dette sammenligningsvis til Rt. 1991 side 736.

Henvisningen til straffeloven § 37 c anses naturlig nok overflødig. Dette idet inndragning etter råfiskloven kun vil skje mot innenlandske selskap.

Undertegnede har i forbindelse med utarbeidelsen av dette forslaget ikke vært i kontakt med andre etater enn Fiskeridirektoratet. En finner det imidlertid naturlig at gjenpart av dette brev sendes statsadvokatene i Rogaland til evt. uttalelse.

Lars Fause
førstestatsadvokat

vedlegg

Gjenpart: Statsadvokatene i Rogaland, postboks 180, 4001 Stavanger.